

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.45>

УДК 368

*Н. Р. Домбровська,
к. е. н, доцент, доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1573-7833>*

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

*N. Dombrovska,
PhD in Economics, Associate Professor, Chortkiv Institute of Entrepreneurship
and Business of West Ukrainian National University*

INSURANCE MARKET OF UKRAINE: REALITIES AND CHALLENGES IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW

Автором здійснено аналітичну оцінку діяльності роботи ринку страхування, виходячи з існуючих економічних умов та воєнного стану. Виокремлено та проаналізовано виклики та проблеми, що вплинули як на діяльність страхових компаній, так і на ефективність ринку страхування.

Здійснена оцінка тенденцій розвитку, а також проведено аналіз основних показників ринку страхування України, зокрема обсягів валових страхових премій та виплат, динаміки кількості страхових компаній,

обсягів активів та кількості укладених договорів. Проведено аналіз тенденцій роботи основних драйверів страхового ринку. Розглядаються сильні та слабкі сторони сучасного ринку страхування, а також можливості та потенційні загрози. Запропоновано використання результатів SWOT-аналізу, що дозволить страховим компаніям розробляти і впроваджувати ефективні стратегії для покращення своєї діяльності в умовах воєнного стану.

The article focuses on the fact that the development of the insurance market during martial law and economic downturn requires a comprehensive approach, including adaptation of insurance products, improvement of operational efficiency, customer support, and cooperation with governmental and international institutions. To this end, the author has made an analytical assessment of the insurance market, which is a key element for increasing the efficiency of this sector, improving the quality of insurance services, adapting to modern challenges, and meeting the needs of consumers.

General scientific and special cognitive methods were used to solve the tasks set. The theoretical and methodological basis of the study are publications of domestic scientists and practitioners in the field of management and regulation of insurance companies. The research methods used are general theoretical and analytical methods combined with an integrated approach.

Challenges and problems that have affected both the activities of insurance companies and the efficiency of the insurance market were identified and analyzed.

The article evaluates the development trends and analyzes the main indicators of the Ukrainian insurance market, in particular, the volume of gross insurance premiums and payments, the dynamics of the number of insurance companies, the volume of assets, and the number of concluded contracts. The analysis is based on the timeline from 2021-2023, the results of which are presented in tables and figures.

An analysis of trends in the work of the main drivers of the insurance market was carried out, and relevant conclusions were drawn. The author substantiates the view that a comprehensive analysis of indicators allows not only to understand the current state of the insurance market but also to be useful for making strategic decisions for both insurance companies and regulatory authorities that oversee the market.

Special attention is paid to the SWOT analysis mechanism. The strengths and weaknesses of the market, as well as opportunities and potential threats, are considered. It is emphasized that the use of the results of the SWOT analysis will allow insurance companies to develop and implement effective strategies to improve their operations under martial law.

Ключові слова: *воєнний стан, страховий ринок, спад економіки, страхова діяльність, SWOT-аналіз.*

Keywords: *martial law, insurance market, economic downturn, insurance activity, SWOT- analysis.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Страховий ринок є необхідною складовою сучасної економіки, що відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та захисту інтересів як споживачів, так і бізнесу. Аналіз діяльності страхового ринку дозволяє виявити ключові тенденції, проблеми та можливості для зростання, що сприяє формуванню ефективних стратегій і підвищенню конкурентоспроможності учасників ринку.

В умовах військового стану важливо аналізувати поточну ситуацію на страховому ринку з особливою увагою на декілька ключових аспектів. По-перше, військовий конфлікт призводить до значного зростання ризиків для страхових компаній, оскільки загроза фізичного пошкодження майна і здоров'я населення збільшується. Військові дії також призводять до

руйнування інфраструктури та змін у соціальному кліматі, що впливає на зміну попиту на різні види страхування. Другий аспект стосується економічного спаду, який супроводжує військові конфлікти. Економічний стрес призводить до зменшення платоспроможності населення та підприємств, що, у свою чергу, впливає на попит на страхові послуги. Аналіз поточної економічної ситуації необхідний для того, щоб оцінити можливі втрати для страхових компаній через зменшення преміального обсягу та зростання витрат на виплати страхових відшкодувань.

Отже, аналіз поточної ситуації на страховому ринку в умовах військового стану дозволяє зрозуміти поточні виклики і можливості для страхових компаній і розробити стратегії, спрямовані на збереження фінансової стійкості та задоволення потреб клієнтів в надзвичайних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Беззаперечно вагомий внесок у дослідження проблем функціонування та сучасного стану розвитку страхового ринку внесли такі вітчизняні науковці як: Біда М., Закорко К., Житар М., Попович Д., Руда О. та інші. Однак, відзначаючи інформативність та значимість праць зазначених науковців, варто відмітити, що умови затяжного воєнного стану потребують подальших та постійних досліджень роботи страхового ринку з метою оптимізації його діяльності.

Формулювання цілей статті. Мета статті - дослідити особливості поточного стану системи страхового ринку в Україні з метою адаптації до сучасних реалій.

Викладення основного матеріалу дослідження. «Важливою умовою для сталого економічного зростання країни та для підвищення добробуту її населення є існування повноцінного ринку страхування. Головною функцією страхування є захист фізичних та юридичних осіб від ймовірних збитків у разі настання певних надзвичайних подій, тобто ринок страхування має слугувати сферою підтримки громадян та бізнесу» [1].

Ринок страхування в Україні протягом тривалого періоду залишався одним із найбільш складних у фінансовому секторі, переважно через низьку

популярність та обсяги страхування. Проте, в Україні останніми роками розвиток страхового ринку зіштовхнувся з низкою серйозних викликів та проблем. Основні з них включають:

1. Економічна нестабільність. Постійні коливання валютного курсу, високий рівень інфляції та загальна економічна невизначеність негативно впливали на платоспроможність населення і бізнесу, що знижувало попит на страхові продукти.

2. Затяжний військовий конфлікт з росією. Збройний конфлікт призвів до значних втрат майна, зростання кількості страхових випадків і збільшення ризиків для страхових компаній. Це ускладнило роботу страховиків та підвищило вартість страхування, що відлякувало потенційних клієнтів.

3. Низький рівень фінансової грамотності. Брак знань серед населення щодо страхових продуктів і їхнього значення для фінансового захисту обмежував розвиток ринку. Українці часто недооцінювали необхідність страхування, що відображалось на рівні проникнення страхових послуг.

4. Слабка законодавча база у сфері страхування. Незавершеність реформ у сфері страхування, часті зміни в законодавстві та недостатня регуляторна підтримка створювали додаткові бар'єри для розвитку ринку. Відсутність чітких і стабільних правил гри ускладнювала діяльність страховиків.

5. Корупційні ризики. Низький рівень прозорості та корупційні практики в державних структурах часто ставали та стають перешкодою для справедливого функціонування ринку. Це у свою чергу знижує довіру до страхових компаній серед населення.

Отже, затяжні військові дії подальше ускладнили ситуацію та породили нові виклики, що вплинули як на діяльність страхових компаній, так і на ефективність ринку страхування. Так, «страховий ринок в умовах військової турбулентності та кризи економіки вимагає адаптації та змін для забезпечення надання необхідних соціальних послуг з ціллю підтримання мінімально необхідного рівня добробуту населення» [2].

Нагадаємо, що відповідно до Закону України «Про страхування», страхування – це «правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб (страховий захист) при страхуванні ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування, за рахунок коштів фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками страхових премій, доходів від розміщення коштів таких фондів та інших доходів страховика, отриманих згідно із законодавством» [3].

Автор Житар М.О. стверджує, що «страхування є найпоширенішим засобом зменшення можливих втрат у випадку виникнення непередбачених подій, які можуть призвести до фінансових втрат... Забезпечення ефективного та безперебійного функціонування страхового ринку створює надійну систему захисту для держави, бізнесу та суспільства загалом, сприяючи підтримці соціальної стабільності [4]. Страховий ринок на переконання та підхід авторки Рудої О., є системою (механізмом) «стійких економічних відносин між покупцями, посередниками і продавцями, а також страховиками і регуляторними органами, пов'язаних із формуванням попиту, пропозиції та ціни на прямий страховий захист і перестрахування, які виникають у страхових, перестрахувальних і супутніх послугах у певній країні, групі країн чи міжнародному масштабі, що піддається регулюванню» [5].

Страховий ринок в Україні є досить розгалуженим і складається з різноманітних сегментів та учасників, які відіграють важливу роль у фінансовій безпеці населення та підприємств. Головним сегментом страхового ринку є страхові компанії (табл. 1). Такі компанії згідно отриманої ними ліцензії, беруть на себе зобов'язання, що можуть появитися

через події непередбаченого характеру, покривають збитки або ж виплачують страхову суму застрахованій особі.

Таблиця 1. Динаміка кількості страхових компаній за 2021–2023 роки

Показник	2021	2022	2023	Питома частка, %			Відхилення	
				2021	2022	2023	2023 від 2022	2023 від 2021
СК «non-life»	142	116	86	91,6	90,6	87,8	–17	–30
СК «life»	13	12	12	8,4	9,4	12,2	–1	–
Разом	155	128	98	100	100	100	–57	–30

Джерело: побудовано на основі даних [6;7]

Як бачимо по даних табл. 1 та рис. 1, кількість страхових компаній станом на кінець 2023 року порівняно з 2021 скоротилась на 17 компаній, порівняно з 2022 роком ще більше – на 30. У 2022 року після початку війни у четвертому кварталі функціонування страховиків України відновлювалось дуже повільними кроками та було нерівномірним, і відповідно, набагато зменшився спектр наданих послуг. У 2023 році з ринку страхування non-life вийшли 30 страхових компаній, кількість life-страховиків не змінилась та залишилась на рівні 12. Незважаючи на скорочення кількості страхових компаній, ті, які залишились на ринку намагаються забезпечувати потребу населення, а також бізнесу у страхуванні.

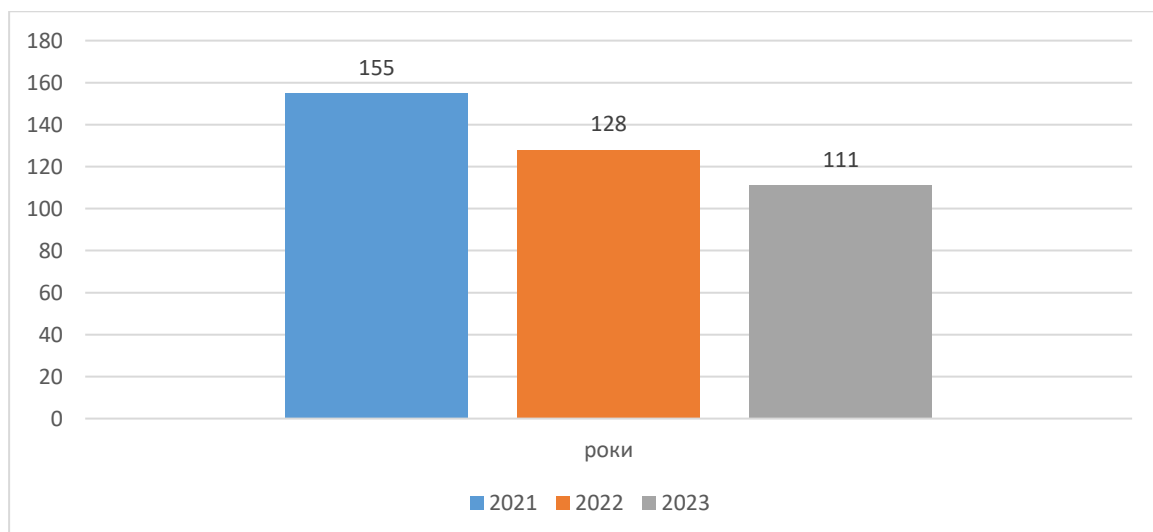


Рис. 1. Динаміка кількості страхових компаній в Україні впродовж 2021–2023 рр.

Джерело: побудовано на основі даних [6;7]

На страховому українському ринку на початок 2024 року залишилось лише 98 страховиків non-life (серед них, зауважимо, активно працює на ринку не більше 50 компаній (майже половина від загальної кількості) – з виплатами більше 1 млн грн) та 12 life-страховиків (серед них тільки 8 компаній, які активно працюють на ринку). Такий тренд свідчить про значні зміни в конкурентному середовищі страхового ринку, які можуть вплинути на динаміку цінової політики, якість обслуговування та доступність страхових продуктів для споживачів. Вихід такої кількості компаній зумовив перегляд стратегій решти учасників ринку, що стимулює конкуренцію та сприяє інноваційному розвитку галузі.

Динаміка активів страхових компаній показує їхню здатність ефективно управляти фінансовими ресурсами і ризиками в умовах змін на ринку. Дані рис. 2 свідчать про зростання активів у 2023 році відносно довоєнного 2021 р. – на 9752 мл. грн. та на 3036 мл. грн. відносно 2022 року. Оцінка цих активів є важливою не лише для забезпечення фінансової стабільності компаній, але й для забезпечення відповідності регуляторних вимог і захисту інтересів страхувальників. Особливо в контексті вихідних процесів і конкуренції на ринку, динамічне керівництво компаній має стратегічне значення для збереження їхньої конкурентоспроможності і підтримки високого рівня обслуговування клієнтів.

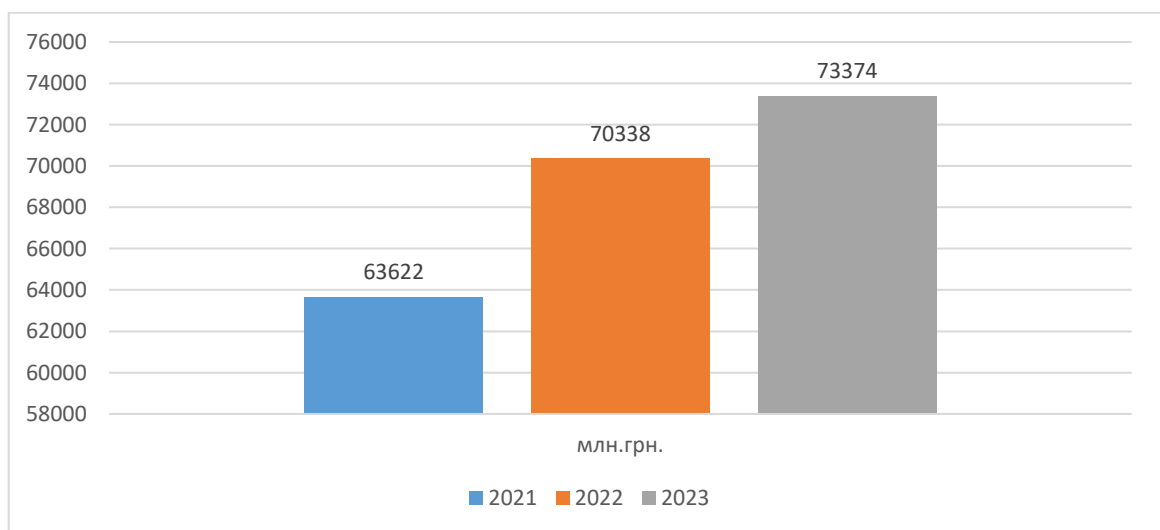


Рис.2. Обсяг активів страхових компаній впродовж 2021-2023 рр.

Джерело: побудовано на основі даних [6,9]

Для більш глибокого аналізу, розглянемо динаміку основних показників роботи страхових компаній, які дають змогу зробити висновки щодо фінансової стабільності страхових компаній, ефективності їх діяльності, а також тенденцій у попиті та пропозиції на страхові послуги. (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка основних аспектів діяльності страхових компаній в Україні за 2021–2023 роки

Показник	2021	2022	2023	Відхилення	
				2023 від 2022	2023 від 2021
Валові страхові премії, млрд. грн.	49,7	39,6	47,0	+7,4	–2,7
Валові страхові виплати, млрд. грн.	17,9	13,0	16,9	+3,9	–1,0
Обсяг активів, млрд. грн.	63,6	70,3	74,3	+4,0	+10,7
Кількість укладених договорів, тис. од.	131562	88102	73353	–58209	–14749

Джерело: побудовано на основі даних [6;7;9]

За аналітичними даними таблиці, загальний обсяг страхових премій страховиків України в 2023 році становив 47 млрд. грн., що на 7,4 млрд. грн. менше, ніж у «воєнному» 2022 році та на 2,7 млрд. грн. менше супроти довоєнного. Від фізичних осіб надійшло 28,76 млрд грн. страхових премій, від юридичних осіб 17,2 млрд грн., від перестраховувальників 1,06 млрд грн. [9].

Загальний обсяг страхових виплат у 2021 році становив 17,9 млрд.грн., у 2022 р. –13 млрд. грн. Валові страхові виплати у 2023 р. зросли у порівнянні з попереднім періодом на 3,9 млрд. грн. та сягнули значення 16,9 млрд. грн. Фізичним особам було виплачено більше 9,15 млрд грн., юридичним особам 7,6 млрд грн., перестраховувальникам 134 млн грн. Чисті страхові виплати склали 16,7 млрд грн. [9]. Згідно наведених даних, кількість укладених договорів у 2023 році становила 73353 тис. од., що на 58209 тис. од. менше за попередній рік.

Тенденцію роботи основних драйверів страхового ринку за 2022-2023 роки наведено у табл.3.

Таблиця 3. Основні драйвери страхового ринку за 2023 рік (у порівнянні з 2022 р.)

<i>Основні види (премії)</i>	Приріст, млн грн	Приріст, %
КАСКО	2 436,4	+ 28,9
ОСЦПВ	1 693,3	+ 24,7
Зелена картка	1 010,2	+ 25,4
Добровільне медичне страхування	512,3	+ 8,1
<i>Основні види (виплати)</i>	Приріст, млн грн	Приріст, %
КАСКО	883,1	+22,5
ОСЦПВ	1 027,3	+36,9
Зелена картка	1 085,3	+136,7
Добровільне медичне страхування	472,5	+17,3

Джерело: складено на основі даних [8]

Автомобільні види страхування (КАСКО, ОСЦПВ, “Зелена картка”) втримують першість за обсягом страхових премій серед інших ризикових видів. Так, порівняно з 2022 роком премії по КАСКО зросли на 28,9%, ОСЦПВ – на 24,7 % приросту, по зеленій картці – зросли на 25,4%. Найменший відсоток по ДМС – приріст 8,1 %. На дані види страхування припадає 73,3% всіх зібраних премій за 2023 рік. Також НБУ оприлюднює дані, що в останньому кварталі 2023 року обсяг валових премій автострахування мав тенденцію до невеликого зменшення (на 3%), причиною є менші премії за продуктом “Зелена картка”. Пік попиту цього страхового продукту через вимушений виїзд з країни українців, більш ймовірно, вже минув. У той же час обсяг виплат зростає: у понад два рази за останній рік, що збільшило рівень виплат більш ніж удвічі. На 40% за рік зросли валові премії зі страхування майна та вогневих ризиків, а валові виплати – зменшилися на чверть. Попри вагоме зростання, цей продукт не відновився досі після падіння у 2022 році [9].

Тенденція, яка зберігалася торік – це страхування нерухомості, в тому числі від «воєнних ризиків». У 2023 році порівняно з попереднім роком було

укладено на 357 648 більше договорів майнового страхування (премії – зросли на 43,0%). Договори по КАСКО було оформлено на 181 133 шт. більше. Істотний приріст кількості страхових договорів із фізичними особами демонструє зростаючий попит програм страхування, в тому числі із покриттям «воєнних ризиків». Кількість оформлених полісів по зеленій карті зменшилась на 29 295 шт.; найменший показник приросту премій впродовж 2023 року –25,4% (2022/2021 зміна премій +124,7%) вказує на відносну стабілізацію процесу масового виїзду за кордон у зв'язку з військовими діями [8].

Ринок страхування життя має більш повільну тенденцію до відновлення та зростання темпами на відміну від ризикового страхування. Так, аналітичні дані вказують, що страхові премії зі страхування життя впродовж 2023 року збільшились супроти 2022 року на рівні 7%.

Розглядаючи ринок страхування життя, констатуємо, що страхові виплати наприкінці 2023 року сягали розміру 1266,8 млн грн., і з них 1199,5 млн грн., або близько 95 % – сплатили страховики-учасники НАСУ. Зростання виплати членів НАСУ супроти 2022 складає 45,6%. Як зазначає НАСУ, у IV кварталі 2023 страхові виплати мали значення 372,5 млн грн., що знову є найбільшим показником квартальних страхових виплат за останні 3 роки, включаючи «довоєнний» 2021[8].

Отже, що за останні роки прослідковуються повільні темпи розвитку страхового ринку, що зумовлене вагомими викликами, основні з яких воєнний стан та економічна ситуація, а також, як наслідок, зменшення споживчої здатності українців. Цей тренд вимагає підвищеної уваги до проведення аналізу змін в динаміці. Зазначену ситуацію та особливості можна ретельно вивчити та об'єктивно проаналізувати за допомогою методу SWOT-аналізу, що дозволяє виокремити сильні і слабкі сторони, а також внутрішні можливості і зовнішні загрози галузі. Результати аналізу оформлено у табл. 4.

Таблиця 4. SWOT-аналіз функціонування страхового ринку в умовах військового стану

Категорія SWOT-аналізу	Характеристика
Сильні сторони	1. Підвищений попит на страхові послуги. Військовий стан і спад економіки збільшують загрози для майна та здоров'я населення, що збільшує попит на страхові поліси. 2. Диверсифікація продуктів. Страхові компанії можуть розробляти нові продукти або модифікувати існуючі, щоб відповідати змінюваним ризикам в умовах військових дій і економічного спаду. 3. Запобіжні заходи і ризикоменеджмент. Потреба в ефективному управлінні ризиками може стимулювати інноваційні підходи до запобігання великим втратам і забезпеченню стійкості компаній.
Слабкі сторони	1. Зменшення платоспроможності клієнтів. Економічний спад може призвести до зниження споживчої здатності і, відповідно, зменшення спроможності клієнтів оплачувати страхові премії. 2. Зростання витрат на виплати страхових відшкодувань. Військові дії можуть призвести до збільшення витрат на відшкодування збитків, що може погіршити фінансовий стан страхових компаній.
Можливості	1. Розвиток нових продуктів. Наприклад, страхування військових ризиків або програми страхування для підприємств, що переживають економічні труднощі. 2. Розширення ринкових можливостей. Використання кризових умов для виходу на нові ринки або підвищення своєї конкурентоспроможності.
Загрози	1. Підвищення ризиків і збитків. Військові дії можуть призвести до значних збитків і зростання виплат страхових відшкодувань. 2. Зміни в законодавстві. Нові правові норми можуть вплинути на умови страхування і фінансові вимоги до страхових компаній.

Джерело: власні дослідження

Використання інформації SWOT-аналіз дає змогу страховим компаніям та регуляторам зрозуміти поточний стан ринку, ідентифікувати можливі напрями розвитку та врахувати потенційні ризики, розглядати та шукати інноваційні рішення для забезпечення стабільності та зростання, адаптуючи свої стратегії до нових умов і потреб клієнтів. Результати аналітики дають змогу страховим компаніям систематизувати категорії SWOT-аналізу та зробити інформовані стратегічні рішення для забезпечення стійкості і розвитку страхового ринку в складних умовах військового стану та економічного спаду.

Висновки. Нові нетипові для мирного часу проблеми змінили функціонування страхового ринку, тому забезпечувати соціальний добробут українців стало складніше. Затяжні військові дії в подальшому ускладнили ситуацію та породили нові виклики, що потребують реагування з боку страхових компаній. Здійснений аналіз страхового ринку за 2021-2023 роки надав змогу зробити висновки щодо його поточного стану, який характеризується повільним темпами розвитку та активності ринку страхування. Водночас страховий ринок демонструє адаптивність до нових реалій сучасності та потребує ефективного регулювання, яке можна здійснювати, використовуючи SWOT-аналіз. Результати SWOT-аналізу можуть бути використані для розробки стратегічних регуляторних заходів, що підсилять стабільність, ефективність та адаптивність страхового ринку до нових викликів і можливостей.

Література

1. Попович Д., Біда М., & Закорко К. (2023). Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*, 3 (115), 110-114. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5791/5666> (дата звернення: 2.06.2024)
2. Домбровська Н. Напрями поліпшення страхової діяльності в Україні крізь призму військової турбулентності та спаду економіки. Наукові перспективи: журнал. 2024. № 4(46) 2024. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/10995> (дата звернення: 2.06.2024)
3. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 2.06.2024)
4. Житар М.О. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (61). URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3733> (дата звернення: 2.06.2024)

5. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. Ефективна економіка. 2020. No 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634>

6. Статистика страхового ринку України. FORINSURER: Форіншурер – журнал про страхування та InsurTech. URL: <https://forinsurer.com/stat>. (дата звернення: 2.06.2024)

7. Страховий ринок України. Підсумки 2023 року URL: <https://insa.com.ua/blog/strahovyj-rynok-ukrayiny-pidsumky-2023-roku/> (дата звернення: 2.06.2024)

8. Короткий огляд страхового ринку за 12 місяців 2023 від НАСУ. URL: <https://www.nasu.com.ua/korotkyj-oglyad-strahovogo-rynku-za-2023-vid-nasu/> (дата звернення: 2.06.2024)

9. Огляд небанківського фінансового сектору, Березень 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2024-03.pdf?v=7

References

1. Popovych, D., Bida, M., & Zakorko, K. (2023), “Development trends of the insurance market of Ukraine under the conditions in the period of war”, *Molodyj vchenyj*, vol. 3 (115), pp. 110-114, available at: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5791/5666> (accessed 2 June 2024)

2. Dombrovska, N. (2023), “Directions of improvement of insurance activity in Ukraine through the lens of military turbulence and economic downturn”. *Naukovi perspektyvy* vol.4(46). available at: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/10995> (accessed 2 June 2024)

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine “On Insurance”, Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (accessed 2 June 2024)

4. Zhytar, M. O. (2024), “Development trends of the insurance market of Ukraine under the conditions of marital state”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 61. available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3733> (accessed 2 June 2024)

5. Ruda, O. L. (2020), “Insurance market development in Ukraine”, *Efektivna ekonomika*, vol. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634> (accessed 2 June 2024)

6. forinsurer (2024), “Statistics of the insurance market of Ukraine”, available at: <https://forinsurer.com/stat.> (accessed 2 June 2024)

7. Insurance advocate. (2024), “Insurance market of Ukraine. Results of 2023”, available at: <https://insa.com.ua/blog/strahovyj-rynok-ukrayiny-pidsumky-2023-roku/> (accessed 2 June 2024).

8. Official website of the NASU (2023), “Brief overview of the insurance market for 12 months 2023 from NASU”, available at: <https://www.nasu.com.ua/kоротkyj-oglyad-strahovogo-rynku-za-2023-vid-nasu/> (accessed 2 June 2024).

9. Official website of the National Bank of Ukraine (2024), “Overview of the non-banking financial sector. Mart 2024”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2024-03.pdf?v=7 (accessed 2 June 2024).

Стаття надійшла до редакції 02.07.2024 р.